

Plats för små riddare vid slottet

Inför ny lekplats vid Ridderstads Berga

L2008:5589
(RAÄ Linköping 576)

Kv Lianen 3

Linköpings stad och kommun

Östergötlands län

Roger Lundgren

Tekniska och administrativa uppgifter

Område	Kv Lianen 3
Socken/stad	Linköping
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	L2008:5589 (Linköping 576)
Digitala fastighetskartans blad	64F 7d SO
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH2000
Mätteknik	Digital GNSS
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens dnr	431-15664-2019
Länsstyrelsens handläggare	Tom Carlsson
ÖM dnr	0340/19
ÖM projektnr	001361
ÖM Intrasisnr	-
Beställare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	Lejonfastigheter AB
Projektledare	Roger Lundgren
Personal	Linnéa Hernqvist
Entreprenad	Erik Karlsson, Marcussons entreprenad AB
Fältarbetstid	2020-02-10
Totalt undersöktes	ca 156 m ²
Fynd	Nej
Foto	Digitala
Analys	-
Grafik	Roger Lundgren
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Ur allmänt kartmaterial
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket MS2008/06551
Rapport 2020:12 © Östergötlands museum

Plats för små riddare vid slottet

Inför ny lekplats vid Ridderstads Berga

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Antikvarisk bakgrund.....	4
Syfte och metod.....	5
Resultat	5
Referenser	7
Bilaga 1. Schaktbeskrivningar	8

*Omslagsbild: Schakt S220 med Berga slott i bakgrunden.
Foto mot SV, Linnéa Hernqvist, ÖM.*

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

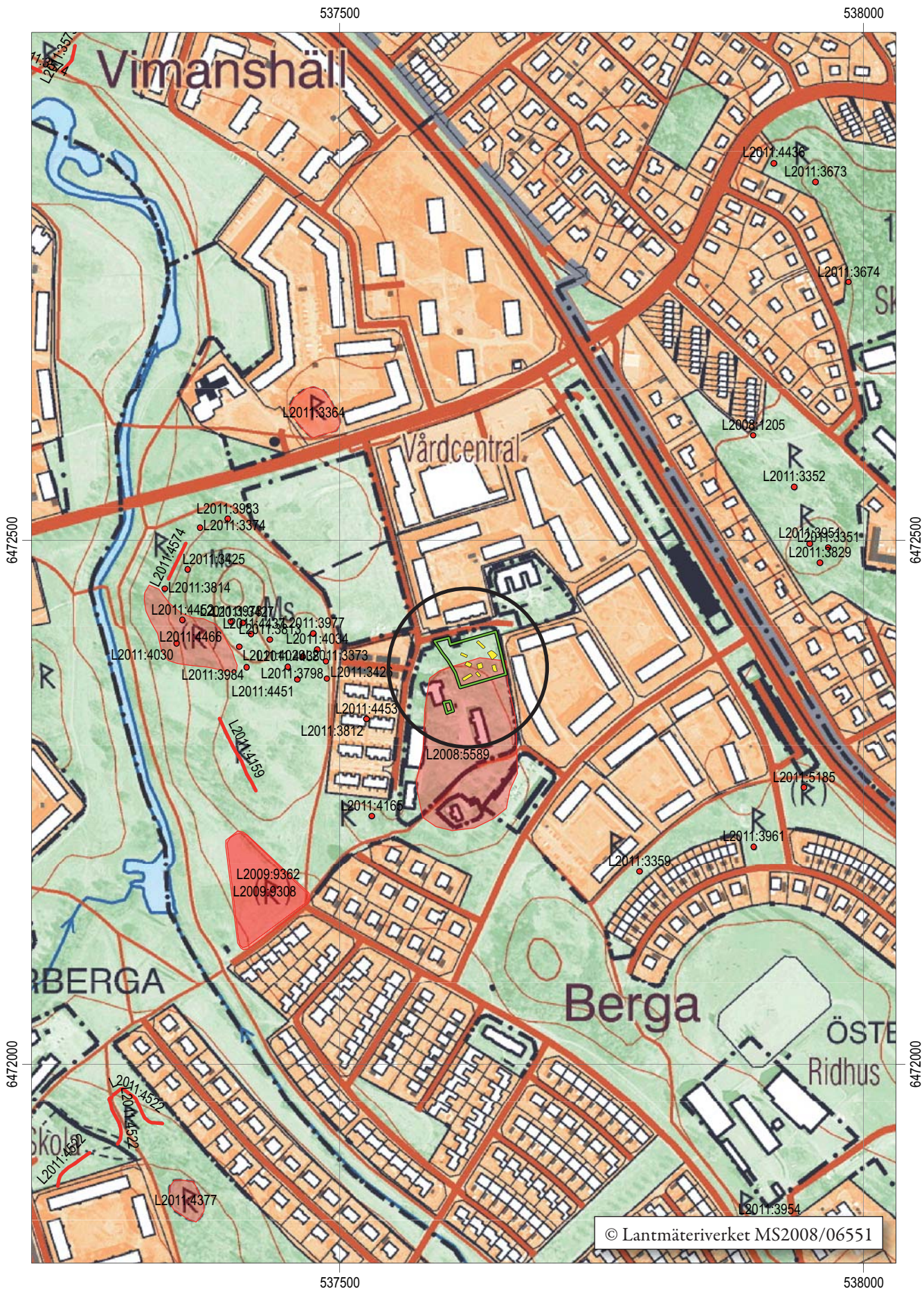
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands museum har under vintern 2020 utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Lianen 3, Linköpings kommun, Östergötland. Undersökningen genomfördes med anledning att omfattande schaktningsarbete skulle utföras inom fornlämningsområdet för by-/gårdstomten L2008:5589 (Linköping 576). Vid den norra delen av lämningen grävdes sökschakt på och delvis nedanför ett parti ytligt liggande berggrund. I schakten påträffades spridda fynd av hushållsavfall och raseringsmassor. Fynden bedöms huvudsakligen vara från 1800-talet eller tidigt 1900-tal. Någon enstaka skärva skulle möjligen kunna vara något fåtal hundratal år äldre. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Roger Lundgren
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Under vintern 2020 utförde Östergötlands museum en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Lianen 3 i Linköpings kommun, Östergötland. Undersökningen genomfördes med anledning av att en ny lekpark skulle uppföras och att schaktningsarbete därför skulle komma att utföras inom fornlämningsområdet för by-/gårdstomten L2008:5589 (Linköping 576). Precis sydväst om undersökningsområdet ligger det så kallade Berga slott, vilket uppfördes av kulturmeecenaten Anton Ridderstad. Utredningen genomfördes efter beslut av Länsstyrelsen Östergötland och bekostades av Lejonfastigheter AB. Ansvarig för utredningen var antikvarie Roger Lundgren som också svarar för rapportarbetet.

Antikvarisk bakgrund

Det aktuella undersökningsobjektet är ca 2 100 m² stort och utgör yttersta norra delen av ett ca 200 x 150 m (N-S) impediment i form av en flack bergshöjd samt marken närmast nedanför.

Impedimentet motsvarar ungefär utsträckningen av Berga by så som den framgår av en storskifteskarta

från 1778. Lämnningen registrerades som ett resultat av kart- och arkivstudier gjorda i samband med en arkeologisk utredning etapp 1 utförd år 2005 (se Ericsson 2005). Det äldsta kända skriftliga belägget för Berga by är daterat i december 1305, då skrivet 'byergum'. I dokumentet låter en Elof från Berga meddela sin önskan om att han vid sin död ska gravsättas i Linköpings domkyrka samt att till densamma låta testamentera gods och lösöre (SDHK-nr: 2128).

I södra delen av bytomten har två husgrunder påträffats i samband med en förundersökning utförd år 2008 (se Sundberg 2009). Grunderna bedömdes härröra från 17-1800-tal.

Fornlämningsbeståndet i närområdet utgörs till väldigt stor del av gravar i form av stensättningar, men det finns även en del fragmentariska stensträngar samt boplatzlämningar. Ett par hundra meter åt sydost framkom vid en kombinerad förundersökning och utredning år 2006 boplatzrester från äldre järnålder/bronsålder överlagrade av fossil åkermark (se Elfstrand 2007).

Figur 3. Utsnitt ur Storskifteskartan från 1778 med undersökningsområdena och fornlämningar markerade.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att ge Länsstyrelsen beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningen skulle fastställa och dokumentera fornlämnings karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara fornfynd. Resultaten skulle också kunna användas i företagarens framtida planering. Om lämningarna av ringa/enklare karaktär påträffades inom aktuellt område skulle dessa undersökas och tas bort inom förundersökningens ramar.

Eftersom inga synliga fornlämningar fanns inom den aktuella ytan genomfördes förundersökningen enligt samma metodik som utredning etapp 2. Detta innebär att sökschakt förlades på valda delar av ytan för att på så sätt försöka konstatera närvaro av eventuella fornlämningar dolda under mark. Sökschakten banades skiktvis av med maskin ner till den förmodade anläggningsnivån. De upptagna schakten dokumenterades genom digital positionsbestämning med RTK-GPS samt gavs en kortfattad beskrivning.

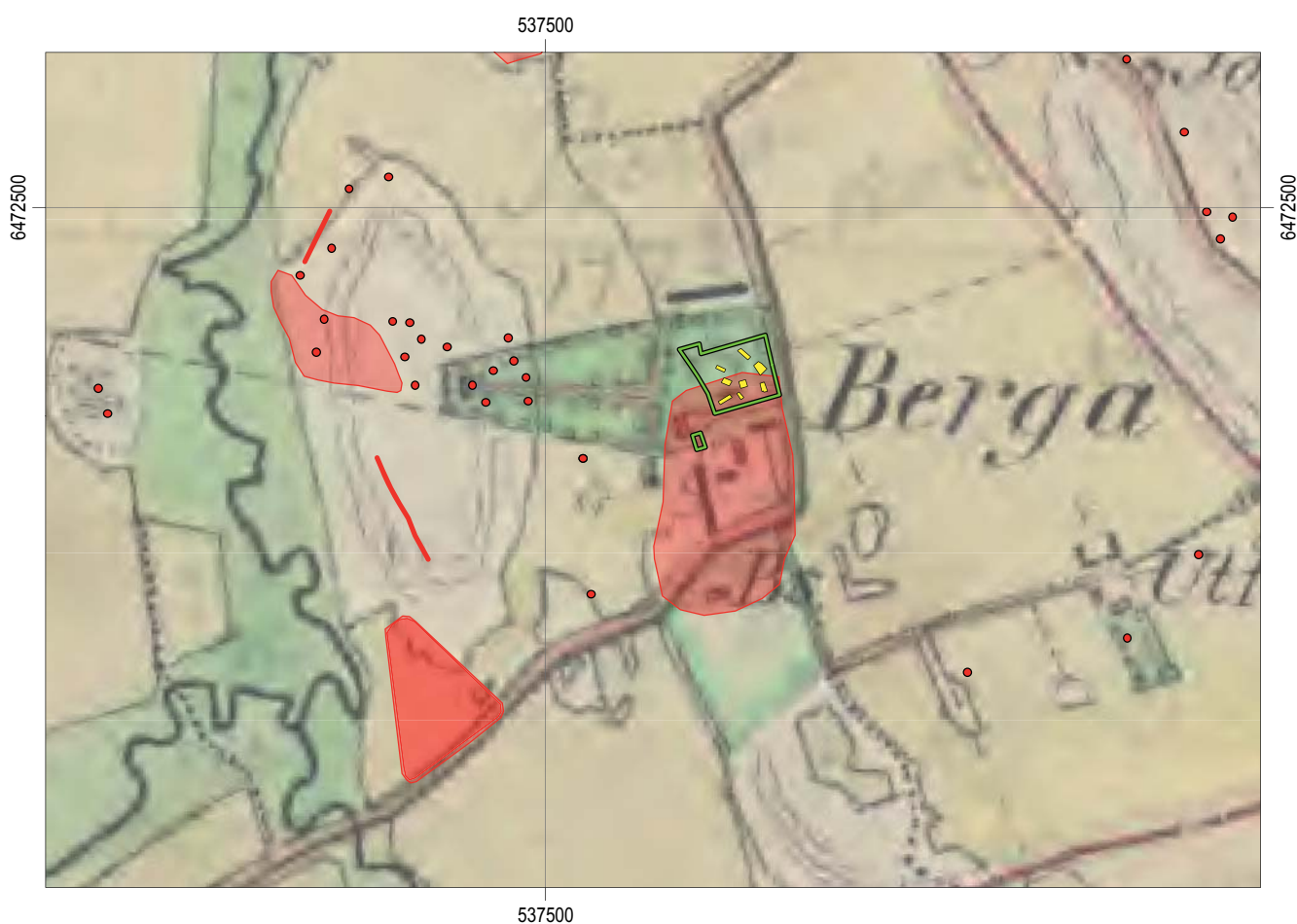
Inga föremål tillvaratogs i samband med förundersökningen.

Resultat

Vid förundersökningen grävdes totalt åtta sökschakt med en sammanräknad yta på ca 156 m². Detta innebär att sökschakten motsvarar drygt 7 % av den totala ytan, vilket ur förundersökningshänseende är något lågt. Emellertid behövde hänsyn tas till ett antal träd som fanns på ytan vilka skulle bevaras, varför hänsyn till dessa rotsystem krävdes. Dessutom utgjordes delar av ytan av bergiga branter där sökschaktning bedömdes resultatlös.

I schakten påträffades spridda fynd av blandat hushållsavfall i form av flint- och rödgodsskärvor, flaskglas, pressglas samt slakteriavfall. Dessutom påträffades raseringsmassor i form bland annat tak- och väggtegel, planglas, spik och andra svåridentifierade järnföremål samt ett mindre fragment av kakel från kakelugn.

Det framgår av storskifteskartan från 1778 att det bör ha funnits en byggnad i undersökningsområdets sydöstra del. Något direkt spår efter denna kunde dock inte, utöver ovan nämnda spridda rester, påträffas. I schaktet på platsen påträffades dessutom, bland annat, bitar av plast på ett djup som skulle kunna vara en indikation på att marken i områdets östra del möjligen utsatts för sentida åverkan, förslagsvis i samband med uppförandet av de närliggande bostadshusen.

Figur 4. Utsnitt ur Häradsökonomiska kartan från 1868-77 med undersökningsområdena och fornlämningar markerade.

Även häradsekonomiska kartan från 1868-77 förefaller visa på ytterligare en byggnad inom undersökningsområdet. Denna gång i så fall upp på bergspartiet. Men inte heller av en sådan kunde några säkra spår iakttas.

Det påträffade materialet är huvudsakligen konsistent med bebyggelse från 1800-tal fram in på första delen av 1900-talet. Något enstaka rödgodsfragment från ett fat skulle kunna vara av något äldre ursprung.

Östergötlands museum har gjort bedömningen att inga ytterligare arkeologiska åtgärder på platsen i samband med det aktuella arbetsföretaget är nödvändiga och att arbetet kan fortskrida enligt plan.

Figur 5. Vy över området med schakt S203 i förgrunden. Foto mot NNV, Linnéa Hernquist, ÖM.

Referenser

- Elfstrand, B. 2007. Medeltida gärde på en boplats från bronsålder eller äldre järnålder. UV Öst rapport 2007:42. Linköping.
- Ericsson, A. 2005. Berga skola och centrum. UV Öst rapport 2005:75. Linköping.
- SDHK = Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev. Digital resurs via <https://riksarkivet.se/SDHK>
- Sundberg, K. 2009. Spår av Berga by. UV Öst rapport 2009:42. Linköping.

Rikets allmänna kartverks arkiv

Bladnamn Linköping
Årtal 1868-77
Rak-id J112-45-3

Lantmäteristyrelsens arkiv

Aktbeteckning D90-5:2
Län Östergötlands län
Socken S:t Lars socken
Ort Berga nr 1-5
Åtgärd Storskifte
Datum 1778
Lantmätare Johan Gustaf Leffleer

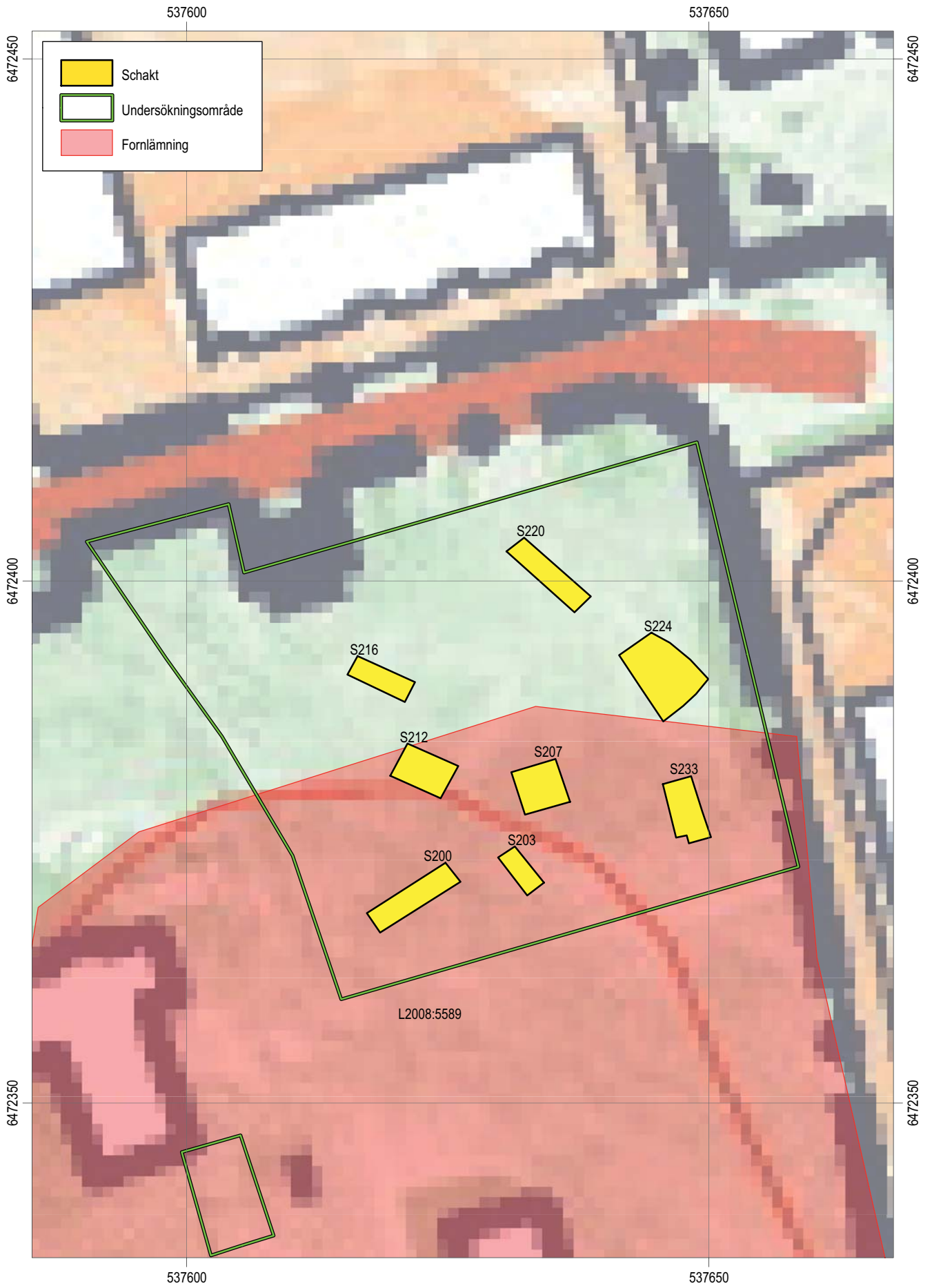
Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

Schakt	Längd m	Bredd m	Djup m	Fyllning	Undergrund	Övrigt
A200	9	2	0,20-0,50	Brun humös sand med rötter	Berggrund i S, i övrigt gulbrun sand med stenblock	Porslin, yngre rödgods
A203	4,5	2	0,05-0,10	-	Berggrund direkt under förnan	Porslin
A207	4,5	4,5	0,10	-	Berggrund i S och gulbrun sand med sten i N direkt under förnan	Taktegel
S212	5,5	3,5	0,10-0,30	Svartbrun humös sand med rötter	Berggrund och gulbrun sand med sten	-
S216	6	2	0,70	Svartbrun humös sand med grova rötter och sten	Gulbrun sand med större stenblock	Porslin, glas
S220	9	2	0,40	Svartbrun humös sand med rötter	Berggrund i Ö, i övrigt ljusbrun lera	Yngre rödgods, spik, porslin, glas, djurben och taktegel
S224	7,5	4-5,5	0,25	Brun humös sand med rötter	Berggrund i SV, gulbrun lera i N och stenig sand/grus i SÖ	Tegel
S233	6	3	0,30	Brun humös sand med rötter	Gulbrun sand med småsten och block	Spik och övriga järndelar, yngre rödgods, buteljglas, porslin, tegel

Allmänt:

I schakten med fyllning rör det sig troligtvis om påförda utfyllnadslager vid anläggandet av parken, uppblandat med material som porslin, keramik, glas, spik m.m. Mestadels 1800-1900-talsmaterial, men även yngre rödgods som kan vara något äldre (?). Påförda lager är som tjockast nedanför berget åt N, i nedre del av sluttningen, men förekommer också vid skrevor i berget i S delen.

I övrigt inget av arkeologiskt intresse i undersökta schakt.

Schaktöversikt. Skala 1:500.

Östergötlands museum utförde under vintern 2020 en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Lianen 3 i stadsdelen Berga i Linköping, Östergötland. Undersökningen genomfördes med anledning av att en ny lekpark skulle uppföras på platsen och att schaktningsarbete därför skulle utföras inom fornlämningsområdet för by-/gårdstomten L2008:5589 (Linköping 576). I schakten påträffades spridda fynd av hushållsavfall och raseringsmassor. Fynden bedöms tidsmässigt huvudsakligen härröra från 1800- och tidigt 1900-tal.

ISSN 1403-9273
Rapport 2020:12